

1. Общие положения

Формы и условия проведения вступительных испытаний для абитуриентов определяются Ученым советом института и доводятся до сведения абитуриентов не позднее, чем за полгода до начала. Для абитуриентов создаются необходимые к подготовке условия, желающие могут посещать консультации.

Результаты вступительных испытаний определяются по 100-балльной системе.

2. Определение содержания вступительных испытаний

Вступительные испытания должны определять уровень усвоения абитуриентом материала по якутскому языку и литературе, предусмотренного учебной программой школы и охватывать все минимальное содержание данной дисциплины, установленное соответствующим государственным образовательным стандартом. Вступительные испытания включают в себя вопросы по дисциплинам «Якутский язык» и «Якутская литература». Комплексный характер экзаменационной работы по якутскому языку и литературе позволит проверить и оценить уровень подготовки экзаменуемых с разных сторон компетенций: лингвистической, языковой, коммуникативной и общекультурной.

Ответ должен подтвердить достаточно полное знание материала по якутскому языку, основных тем изученной программы по ФГОС.

3. Требования, проверяемые в ходе вступительных испытаний

Абитуриент должен подтвердить:

- знание грамматики якутского языка;
  - знание произведений якутских писателей;
  - владение якутским языком в его разговорной и литературной форме;
  - знание истории родного языка, ее современного состояния и перспектив избранной специальности.
- способности анализа и обобщения знаний по якутскому языку и литературе.

4. Перечень основных учебных тем по дисциплине «Якутский язык»

Вариант экзаменационной работы по разделу «Якутский язык» содержит по части I - 15 заданий (A1-A15), по части II - 7 заданий.

Распределение заданий по темам.

- 1.1 Лексика – 4
- 1.2 Фонетика - 2
- 1.3 Морфология - 5
- 1.4 Синтаксис - 9
- 1.5 Стилистика – 1
- 1.6 Орфография – 1

Распределение заданий по вопросам и баллам (22 б.)

A1; A3; A5; A15 – 1.1 = 4 б.

A2; A9 – 1.2 = 2 б.

A6; A7; A10; B5; B7 – 1.3 = 5 б.

A4; A8; A12; A13; B6; B8 – 1.4 = 9 б.

A11 – 1.5 = 1 б.

A14 – 1.6 = 1 б.

Распределение по темам

1. Устойчивые слова и словосочетания – 2б.

2. Фонетический состав слова - 2 б.

3. Морфологический состав слова – 3 б.

4. Части речи – 2 б.

5. Синтаксис – 9 б.

5.1. Состав предложения – 2 б.

5.2. Члены предложения – 1 б.

5.3. Связь слов в предложении – 3 б.

5.4. Типы предложения – 2 б.

5.5. Особые случаи в предложении – 1б.

6. Правописание слов с аффиксами – 1 б.

7. Функциональный стиль – 1 б.

8. Устаревшие слова – 1б.

Литература

1. П.С. Афанасьев Саха тылын лексикологията. Я., 1996.
2. Г.Г. Филиппов, И.П. Винокуров. Саха тыла. Лексика уонна морфология. Я., 2000.
3. Н.Д. Дьячковский. Саха тылын фонетиката. Я., 2000.
4. И.П. Винокуров, М.А. Черосов. Саха тылын синтаксиһа. Судургу этии. Я., 1991.
5. Г.Г. Филиппов, И.П. Винокуров. Саха тылын синтаксиһа. Холбуу этии. Я., 1996.
6. Саха тыла. 7-8 кылааска үөрэнэр кинигэ.
7. Саха тыла. 5-6 кылааска үөрэнэр кинигэ.

Методические рекомендации по проведению вступительных испытаний

Сдача вступительных испытаний проводится на открытых заседаниях экзаменационной комиссии с участием не менее трех человек. В состав комиссии, принимающей экзамен по направлению, входит не менее трех преподавателей кафедры якутского языка.

Результаты вступительных испытаний определяются по 100балльной системе и объявляются на следующий день после оформления в установленном порядке протоколов заседаний экзаменационной комиссии.

На выполнение экзаменационной работы отводится 3 часа (180 минут).

Часть 1 включает 30 заданий с выбором ответа. Среднее время

выполнения одного задания этой части – 1-3 минуты. Ориентировочное время выполнения этой части работы – 60 минут.

Часть 2 включает 8 заданий. На выполнение каждого задания требуется 3-7 минут. Ориентировочное время выполнения части 2 работы – 30 минут.

Рекомендуемое время выполнения части 3 работы, состоящей из одного задания с развернутым ответом – 90 минут.

Демонстрационный вариант заданий вступительных испытаний по якутскому языку и литературе

Часть 1.

A1. Бэлиэтэммит тыл арааһын быһаар. **Харах ыларын тухары киэн тайба барахсан сир-халлаан сиксиктэрин кытта силбэһэн ахан тураахтыыр эбээт!**

- 1) холбуу тыл
- 2) паараласпыт тыл
- 3) сомоҕо домох
- 4) киирии тыл

A2. Уос, айах аһаҕас дорҕоонноох тылы бэлиэтээ.

- 1) алмаасчыт
- 2) тобоҕолообутунан
- 3) бырааттыы
- 4) сирдээн

A3. Бэлиэтэммит тыллартан элбэх ахсаан суолталаабын бул.

- 1) *Норуот* күүһэ – көмүөл күүһэ.
- 2) *Кыыс* оҕо – омук анала.
- 3) Үрдүк тииккэ олорон, *кэгэ* чуордук этэр.
- 4) Эһэм өтөҕөр былыргы *сэргэ* санныйан турар.

A4. **Чыычаах ырыата** диэн тыл ситимин арааһын ый.

- 1) тардыылаах
- 2) салайыы
- 3) сыстыы
- 4) сөпсөһүү

A5. Эргэрбит тыл кэккэтин бул.

- 1) батас, остуруок
- 2) кылыһах, ыһыах
- 3) кэһиэх, ытаһа
- 4) баабыр, дыабарааскы

A6. Бэриллибит этиигэ бэлиэтэммит даҕааһын үөскээбит ньыматын ый. **Хотугу халлаан кыһынны күнэ харанаран барар.**

- 1) киирии тыл уларыйыыта
- 2) тыл ханыылаһыыта
- 3) күүһүрдэр эбиискэ
- 4) сыһыарыы көмөтүнэн

A7. *Биирдии* ахсаан аат арааһын быһаар.

- 1) барыллааһын
- 2) үллэһик
- 3) кэрискэ
- 4) бытархай

A8. Баһылатыылаах холбуу этиигэ салаа чааһын арааһын быһаар. **Халын хаар бүк түһэн, тииттэр лабаалара аллара санныыспыттар.**

- 1) төрүүт суолталаах
- 2) миэстэ суолталаах
- 3) буолуу суолталаах
- 4) толоруу суолталаах

A9. Ньиргиэрэ суох бүтэй дорҕоон кэккэтин ый.

- 1) т, б, г, д
- 2) п, ч, с, к
- 3) п, г, т, ҕ
- 4) х, т, с, ды

A10. Сыһыарыы түһүк (падеж) халыыптаах аат тылы бул.

- 1) куойатын эргитэн
- 2) хайыһардаах оҕо
- 3) сүрээһэр ыттарбыта
- 4) алаһа дьэиэбит уота

A11. Бэриллибит текст көрүнүн быһаар.

Кыһыл саһылы, төбөтүн куобах бэргэһэнэн бүрүннэри тардан баран кыбыммытынан, Эрдэлиир Миитэрэй алларастыы күлэ-күлэ көтөн түстэ. Саһылы Сөдүөччүйэ илдьиркэй ньачыыккатынан бүрүннэри быраҕа охсоот, оҕонньор кэтэһириин орон түгэһэр анһан кэбистэ.

- 1) араспыыска
- 2) сайабылыанһа
- 3) дэбиэринэс
- 4) уус-уран суруйуу

A12. Бу этиигэ бэлиэтэммит тыллар этии ханнык чилиэнэ буолалларын булан бэлиэтээ. **Эрбэһин бугул саҕа балаҕан иһигэр бу киэһэ сүдү үөрүү буолбутун кэбиһиилээх от саҕа балаҕантан кистээтилэр.**

- 1) сиһилии, кэпсиирэ
- 2) толоруу, кэпсиирэ
- 3) быһаарыы, сиһилии
- 4) туһаан, кэпсиирэ

A13. Бэриллибит этии тиибин быһаар. **Туох тылынан кыайан толору этиллиэй бу түөс иһигэр күүдэпчилэнэр дьол төлөнүн**

- 1) күүһүрдүү этии
- 2) риторическай ыйытыы
- 3) сэһэн этии
- 4) ыйытыы этии

A14. Аат тыл -тт халыыптаах элбэх ахсаанын таба суруллубут кэккэтин ый.

- 1) кыргыттар, оройуоттар

- 2) эмээхситтэр, чилиэттэр
- 3) оџонньоттор, түнүрэттэр
- 4) хотуттар, хоһууттар

A15. Бу таабырынна бэлиэтэммит ситими быһаар. **Кэбиһиилээх от курдук үллүбүт баай балаҕанын таһыгар Лэглээрдэр балаҕаннара эрбэһин бугул курдук чөкчөллөн турар.**

- 1) холбуу тыл
- 2) тэннэбил
- 3) паараласпыт тыл
- 4) сомоџо домох

A16. «Ситтиэ» (һыттыа-һыттыа) диэн айымньы жанрын быһааран бэлиэтээ.

- 1) чабырџах
- 2) үгэ
- 3) норуот ырыата
- 4) тойук

A17. А.И.Софронов суруйбут айымньытын бул.

- 1) «Ыйдана»
- 2) «Сордоох суһа»
- 3) «Марба»
- 4) «Дьүһүн кубулуйумтуо»

A18. «Ыйдана» айымньы авторын ый.

- 1) Суорун Омоллоон
- 2) А.И.Софронов
- 3) Н.Д.Неустроев
- 4) Күндэ

A19. «От үрэххэ» кэпсээн авторын бэлиэтээ.

- 1) Афанасий Федоров
- 2) Амма Аччыгыһа
- 3) Дмитрий Таас
- 4) Софрон Данилов

A20. «Таптыабын ийэни» хоһоон авторын ый.

- 1) Күннүк Уурастыырап
- 2) Петр Тобуруокап
- 3) Эллэй
- 4) Семён Данилов

A21. Н.Д. Неустроев комедиятын булан бэлиэтээ.

- 1) «Нууччатымсыйбыт»
- 2) «Тиэтэйбит»
- 3) «Оџоџо баџарбыт»
- 4) «Күөх Көппө»

A22. «Сүрэх тэбэрин тухары» роман персонаһа буолбат геройу быһаар.

- 1) Дьорџоотоп

- 2) Пестряков
- 3) Кылбанов
- 4) Аласов

A23. «Ийэ» ханнык суруйааччы маннайгы хоһооно буоларын бэлиэтээ.

- 1) Күннүк Уурастыырап
- 2) Амма Аччыгыя
- 3) Суорун Омоллоон
- 4) Семен Данилов

A24. «Кэриэс туолуута» сэһэн тематын булан бэлиэтээ.

- 1) репрессия
- 2) гражданской сэрии
- 3) промышленность
- 4) Аҕа дойду сэриитэ

A25. «Хоһооннорум - мин улгум соноҕосторум» этии уус-уран ньыма ханнык көрүнгэ буоларын ый.

- 1) метафора
- 2) метонимия
- 3) эпитет
- 4) гиперболо

Часть 2.

В1-В4 сорудахтары толорууга «Сахам сирэ барахсан» хоһоон

Үрүн эһэ арҕабыны
Үллэр бааллаах хоту байҕал
Кытылыгар айар, ыллыыр
Сахам сирэ барахсан.

Оо, төрөөбүт көңүл дойдум
Таптыбын эн ырыаларгын,
Хара улар хааһын курдук
Аалай кыһыл сарыалгын.

Үөрэр күммэр мин тулабар
Эн чыычааҕым ыллаатын.
Балдьар күммэр мин аттыбар
Эн хатынын санаарҕаатын.

В1. Бэриллибит хоһоон авторун суруй.

В2. Бэриллибит хоһоону суруйбут автор псевдонимын суруй.

В3. Бэриллибит хоһоону болҕойон аах уонна хоһоон пафогун быһаар.

В4. Бэриллибит хоһоон жанрын арааһын суруй.

В5. Бэриллибит этииттэн бу халыыпка (тыл олоҕо+билигин ааспыт кэм сыһыарыыта+сирэй сыһыарыыта) сөп түбэхэр тылы булан суруй. **Ити Мотуо кыыс, Матрена Семенова, миэхэ көстө түһэн ааспыта сүүрбэ төгүрүк сылын быйыл туолла.**

В6. Бэриллибит этиигэ бэлиэтэммит ситим арааһын быһаар. *Бэйэгин таптаа*, харыстаа, ол эрэри бэйэбинэн мунурданыма, иннин диэки дьулуруйан, өрө дабайдар-дабайан ис...

В7. Бэриллибит этиигэ бэлиэтэммит тыл ханнык саҥа чааһа буоларын быһаар. *Бэйэбиттэн* ордук, ордук киэн өйдөөх, ыраас сүрэхтээх буолуохпун баҕардым.

В8.

а) Бу этиилэртэн даҕаамырдаах этиини №-нэн ый. (1)Бэйэбиттэн ордук, ордук киэн өйдөөх, ыраас сүрэхтээх буолуохпун баҕардым. (2)Кыра, хатаныр Сүөдэр эргэ ырбаахыларыттан бэлэхтээри гыммыттара биир да Дьөгүөрдээннэ баппата. (3)Ол эрэри олус кыһырбыт эбэтэр олус үөрбүт киһи сатаан ыпсарыылаахтык эгэлгэлээн эппэт эбээт. (4)Ити Мотуо кыыс, Матрена Семенова, миэхэ көстө түһэн ааспыта сүүрбэ төгүрүк сылын быйыл туолла.

б) Бу этиигэ бэлиэтэммит тыл ситимин быһаар. **Ол эрэри олус кыһырбыт эбэтэр олус үөрбүт киһи** сатаан ыпсарыылаахтык эгэлгэлээн эппэт эбээт.

в) Бу этии арааһын ый. - **Маайыас, мин бу киэһэ тахсыам суоҕа, томуйахтарын хотуулларын хомуйаар.**

г) Бу этии тиибин суруй. **Элиэ көтөр тоҕо кулуннуу кистиирин билиҕит дуо, доҕоттоор, эһиги**